

CSENGERY ADRIENNE TANÍTÁSRÓL, NYELVEKRŐL, KODÁLY SZÜLETÉSNAPJAIRÓL

Csengery Adrienne
([hu-hu.facebook.com](https://www.facebook.com/hu-hu.facebook.com))

Ahogy abbahagyta az éneklést, azonnal elkezdett tanítani, s a tőle megszokott lendülettel, szenvedéllyel látott neki a tanári munkának is. Csengery Adrienne örül annak, hogy hihetetlen gazdag művészi pályájának tapasztalatait megoszthatja a növendékeivel, akiktől mindig tanul ő maga is, s még ma is rá tud csodálkozni egy számára korábban ismeretlen dal szépségére. Az énekművésszel, aki 2021. január 3-án ünnepelhette 75. születésnapját öt nyelven folyó munkájáról, a kortárs és a barokk művek fontosságáról, valamint arról beszélgettünk, miért az ő tercettjük előadása – amelyben Várbiró Judittal és Zsádon Andreával énekeltek - jelentette Kodály születésnapjára ajándékát.

- *Ha jól számolom, akkor már 15 éve tanít a Szegedi Egyetemen, emellett a Debreceni Egyetemen szintén oktatott.*
- Igen, ahogy abbahagytam az éneklést, azonnal nekikezdttem. Volt tanítványom, Temesi Mária hívott először szegedi mesterkurzusra, később pedig az egyetem állandó oktatója lettem. Ma persze – már nyugdíjasként – óraadó vagyok, de így is 12 órám van hetente. Debrecenben szintén évekig dolgoztam, de attól az intézménytől már elköszöntem, sok lett volna az utazgatás az ország két különböző pontjára. Én ugyanis mindennap hazavonatozom. De nagyon örülök, hogy átadhatom a fiataloknak a tapasztalataimat. Élvezem a tanítást, mert azt érzem, visszakapom, amit adok. Annak is nagy hasznát veszem, hogy tényleg mindent

énekelhettem, az operák mellett rendszeresen felléptem dalesteken, ráadásul a világ rangos helyszínein, világhírű kollégákkal szerepeltem sok éven keresztül.

- *Dalirodalmat, kamaraéneket tanít, s az idegennyelven való éneklés rejtelseibe is beavatja a növendékeket.*
- Nagyon fontos, hogy lehetőleg mindent eredeti nyelven énekeljenek, és ezt is meg kell tanulni. Ugyanis teljesen másképp kell idegen nyelven beszélni, mint énekelni. Ehhez ki is dolgoztam egy megfelelő módszert. Arra való ugyanis az egyetem, hogy elsajátítsanak egy idegennyelvű repertoárt, utána már sokkal egyszerűbbé válik az életük. Így már használható tudással érkeznek a pályára. Én öt nyelven tanítok: németül, angolul, oroszul, olaszul, franciául. Ezért nem is engednek el Szegedről.

Csengery Adrienne és növendéke (Szombathelyi Bartók Szeminárium és Fesztivál, 2000. július 9-21.

(Muzsika, 2000/9. szám, Garas Kálmán felvétele)

- *Milyen ars poeticát tart a legfontosabbnak a tanításban?*
- Az alapokat igyekszem kiejtés terén átadni, s aztán ahogy énekelnek, abból derül ki, mennyit értettek meg az általam elmondottakból. S tanulok tőlük még ma is, én magam is. Ez minden tanárra igaz, van, aki nem vallja be, én azonban mindig, minden tudásnak örülök. Érdekes egyébként, hogy mit, hogyan lehet megtanulni. Annak idején például még az iskolában kezdtem oroszul tanulni, s aztán amikor megismerkedtem és dolgozni kezdtem Kurtág Györggyel, akkor derült ki, ez a tudás semmit sem ér, s szinte mindent előlről kellett kezdenem.

- *Mi volt ennek az oka?*
- Az iskolában ostoba módszerekkel tanultunk, bizonyos műveket kellett csak kívülről megtanulnunk. Ettől azonban nem beszéltük a nyelvet. Azt akkor sajátítja el az ember a legjobban, ha az életben, a mindennapokban gyakorolhatja. S nekem az volt a szerencsém, hogy végigénekelhettem a világot, így sok nyelven kellett megszólalnom. Angolul például teljesen autodidakta módon tanultam meg.
- *A németjében pedig gondolom az segített, hogy szerződtette a Bayerische Staatsoper...*
- Igen, Marcellinára kértek fel, Beethoven Fideliójában, s ami meglehetősen nehéz abból a szempontból, hogy rögtön prózával kezdek a színpadon. Ráadásul ez az előadás a Münchner Festspiele keretében zajlott, tökéletes németiséggel kellett hát beszélnem. Szerencsére az előadásban partnerem volt Dietrich Fischer-Diskau, aki rengeteget segített. Az ő felesége szintén magyar volt, Váradi Júlia, akit jól ismertem, így a kiváló bariton pontosan tudta, hogy nekünk a német nyelvvel milyen nehézségeink adódnak. Úgy vélem, számunkra ez az egyik legnehezebb nyelv, a kiejtése, s azok miatt a nyelvtani szabályai miatt, amelyek tőlünk idegenek. Dietrich nagyon finoman és tapintatosan, de folyamatosan javított a közös munka során. Neki köszönhetem, hogy nemcsak beszélni, hanem énekelni is jól tudok ezen a nyelven. Tőle kaptam a legtöbbet. Később aztán a Figaro házasságában is sokszor szerepeltünk együtt.

Die Zauberflöte - Duet (2nd Act, Finale) (2:50)

W.A. Mozart: A Varázsfuvola

Papagena és Papageno kettős (II. felv) Csengery Adrienne és Melis Görgy közreműködésével

© 2001 HUNGAROTON RECORDS LTD. Released on: 2001-01-07

Csengery Adrienne, Tihanyi Éva és Gáti István (Figaro házassága, 1977)

- *Ebben a Mozart-operában Fanchette-ként kezdte...*
- Igen, még főiskolásként, a Magyar Állami Operaházban. Aztán két év múlva már Susanna voltam, s ez a szerep végigkísért húsz esztendőn keresztül. Csodálatos helyszíneken, olyan kiváló kollégákkal énekelhettem, mint például Samuel Ramey. Nagyon sűrű és gazdag pályám volt. Erről is beszélek a növendékeknek minden órán. Ha áriát tanítok, az első kérdésem az, hogy tudja-e miről szól a darab, s hogy neki mi pontosan a szerepe. Arról is beszélünk, hogy a cselekmény során mi minden kötődik az ő figurájához. Persze, aztán saját magának kell mindent megoldani, nem kapaszkodhat más értelmezésébe.
- *S gondolom, sokat tanít a dalirodalom órákon a kortárs és a barokk zenéről is...*
- Főleg barokkról beszélek, mert mindenki csak a romantikus zenére fókuszál, pedig a barokkból kellene kiindulni. De persze, kortárs művet is rengeteget tanultam. Ha pedig egy énekes sokat gyakorol, sok új darabot tanul, akkor kialakul az abszolút hallása. Velem is így történt. Sokat segített a pályám során, akár csak az, hogy három és fél oktávos hangterjedelmem van, ami ritka dolog. Ezért is figyelek arra, hogy a tanítás során az adott darabot egy oktávval lejjebb énekeljem, hogy a növendékek a stílusra figyeljenek, a zeneiségre, és ne a hangszínemet próbálják utánozni. Annak ugyanis semmi értelme. Mindenkinek a saját hangját kell megtalálnia, s azon kell megoldania a feladatokat. Mondom is a tanítványaimnak rendszeresen: csak magatoktól tudtok megtanulni énekelni, mi legfeljebb csak segíthetünk ebben. Mert persze sok olyan műhelytitok akad, amit át lehet adni, de igazából énekelni csak magától tud megtanulni az ember, azáltal, hogy figyel, hogyan működnek, miként kell használnia a hangszalagjait, az izmait. A zsigereibe nem tudunk beleköltözni. Mindenkinek mások az adottságai. Nincs két egyforma hang, ezt is tudomásul kell venni.

*A Magyar Rádió stúdiójában, Szokolay Sándor Lalala című meseoperájának felvétele.
Palcsó Sándor, Csengery Adrienne és Várhelyi Endre.
(Fotó: Szalay Zoltán, 1970)*

- *Ahogy azt is, hogy nincs két egyforma egyéniség.*
- Ami szintén nagyon lényeges, hiszen az előadáshoz minden szereplőnek hozzá kell adnia valamit magából. Szükség van személyiségre, kisugárzásra. Ahogy az is lényeges, hogy az énekes biztos legyen magában, hogy pontosan tudja, hogy mit akar, mert attól lesz ereje az előadásának. Hasznos, hogyha valaki intonáló hangszeren is képes játszani. Én magam nyolc évig hegedültem, sokat segített, ahogy az is, hogy oboázni ugyancsak tanultam. Ilyen tapasztalatokkal az intonáció is könnyebbé válik. S persze egy sikeres pályához a tehetség mellett szorgalomra is szükség van. Most a tanítás során is tapasztalom, hogy sokan érkeznek a szegedi egyetemre Szerbiából, s ők bizony ötször akkora szorgalommal látnak neki a tanulásnak, a feladatoknak. Ahhoz, hogy valaki eredményt érjen el, kiemelkedő előadóvá váljon, még rengeteg minden kell, többek között tökéletes ritmusérzék, stílusérzék és még hosszan sorolhatnám.

Kocsis Zoltán, Pilinszky János és Csengery Adrienne
(Moldován Domonkos felvétele, 1972 körül)

Kodály Zoltán: Magyar Népzene - III. rész Hungarian Folksongs - Part III. (5:23)

Csengery Adrinne és Kocsis Zoltán

Kocsis Zoltán Saját válogatása

1: Elkiáltom Magamat (12) 2: Kocsi, szekér (13) 3: Meghalok, meghalok (14) 4: Virágos Kenderem

- *Éppen december december 16-án beszélgetünk, azon a napon, amelyet többször Kodály Zoltánt köszöntve töltötték, hiszen Várbiró Judittal, Zsádon Andreával énekeltek a zeneszerzőnek.*
- Igen, ezen a napon mindig eszembe jutnak az egykori találkozásaink. A tercettünk december 16-án megjelent a néprajzi kutatócsoportnál, ahol Kodály dolgozott, s születésnapi ajándékként előadtunk neki néhány kórusművet. Nem volt könnyű dolgunk, hiszen mindegyikünk egy-egy szólamot énekelt, s ehhez hatalmas hangterjedelem kellett, óriási levegő. De sokat is tanultunk mindannyian ezekből a

szereplésekből. S miután az együttesünk díjnyertes lett a „Ki Mit Tud?” -on, jártuk a terccel a világot, olyan helyszínekre jutottunk el az éneklésnek köszönhetően, mint Moszkva, Szocsi, Jereván, Tbiliszi vagy Kijev. S már ekkor is én tolmácsoltam oroszul a többieknek... Kodállal később is sokszor dolgozhattam, és rengeteget tanultam tőle. Kodály-Vargyas A magyar népzene című művét pedig az egyik legfontosabb kötetnek tartom ma, tanárként is. Anélkül senki sem fejezheti be az egyetemet, hogy ne énekelne el legalább két Kodály-balladát. Ezek ugyanis fantasztikus művek, írtam is róluk egy dolgozatot, amit számos alkalommal előadtam. Nagyon lényeges a szövegelemzés, ami ezeknél a műveknél azért is szükséges, mert sokan már nem értik a régies nyelvezetüket.

- *Most Ön is online tanít?*
- Igen. Bár nem szeretem ezeket a videofelvételeket, de most ilyen a helyzet. A növendékeim elküldik a felvételt, én pedig elmondom a véleményemet. Az élő előadásokat kellene persze hallgatni és nem konzervműsort, de reménykedjünk abban, hogy nemsokára ismét lesz erre lehetőség. Így is érnek azonban csodálatos élmények. Az egyik növendékem hozott például egy számomra eddig ismeretlen Schubert-dalt, s amikor meghallgattam, rájöttem, hogy ez a szerző egyik legszebb dala. Utána Kurtágnak - akivel ma is napi kapcsolatban állok - megemlítettem, s ő, a címet hallva azonnal mondta, hogy az az egyik legszebb Schubert-dal... Örülök, hogy sokan akarnak nálam tanulni, hogy én is mutathatok nekik olyan műveket, amelyeket sokszor énekeltem, ők azonban nem ismernek. Miután ugyanis megnyertem egy hollandiai énekversenyt, attól kezdve velem énekeltek számos olyan szerepet, amelyekben egyébként nem léptem volna pódiumra.

Pierre Boulez, Kurtág György és Csengery Adrienne
a Truszova-lemez készítésekor - Párizs, 1983
(Moldován Domokos felvétele)

A boldogult R. V. Truszova üzenetei: III. Keserű tapasztalás - Öröm és bánat: Odavetted.

(1:21)

Kurtág György: A boldogult R. V. Truszova üzenetei op. 17
III. Keserű tapasztalás - Öröm és bánat: Odavetted... ·

Kurtág: Farewell / Adrienne Csengery (2:21)

Kurtág György – Dalos Rimma: Búcsú

Kurtág: József Attila Fragments, Op. 20 / Adrienne Csengery (14:29)

Kurtág György-József Attila: Töredékek Op. 20

Közreműködik: Csengery Adrienne (szoprán), Keller András (hegedű), Csontos Ferenc (nagybőgő), Fábán Márta (cimbalom), Kurtág György (zongora), Ensemble InterContemporain, vezényel: Pierre Boulez
1994 HUNGAROTON RECORDS LTD.

- *Rendhagyó a repertoárja, sok különleges darabban is szerepelhetett.*
- Mindig is szerettem az izgalmas előadásokat. Máig emlékszem Mozart Idomeneójára, amelyet Budapesten énekeltem, Fischer Iván dirigálásával, Ascher Tamás rendezésében. Fantasztikus élmény volt. Mivel nem tudtak elegendő próbaalkalmat biztosítani, Ivánék otthonában gyakoroltunk az Operaházzal szemben. Ebben a darabban alakította Korondy György az apámat, és igazán kiválóan énekelt, pedig előtte nem szerepelt ilyen művekben. Hihetetlen, hogy mennyit tanultam tőle.

Ugyanilyen nagy hatást gyakorolt rám a londoni Albert Hallban előadott Don Giovanni, amelyben Zerlina lehettem, az angliai Figaro házassága-előadások, vagy a Glasgowban tartott produkciók. Az egyiket megnézte Jean-Pierre Ponnelle is, aki utána felkért, szerepeljek a következő Mozart-rendezésében. Sajnos azonban a másik szereposztás Susannája beteg lett, így nem tudtam a Ponnelle-produkciót vállalni. Egy másik ilyen, be nem teljesedett felkérés Berióhoz kötődik. Ő hallott Kurtág-darabot énekelni, s utána arra kért, énekeljem el operájának főszerepét. Azt azért nem tudtam vállalni, mert éppen abban az időszakban már a fiam születését vártam. Később Ponnelle Monteverdi-sorozatára is hívtam, akkor azonban a Magyar

Állami Operaház nem engedett el, mert Szabó Ferenc Légy jó mindhalálígjában Bella kisasszonyt alakítottam... Azt az engedélyt sem kaptam meg a dalszínháztól, hogy a müncheni Staatsoper állandó tagja legyek. Viszont így is rengeteg darabban szerepelhettem vendégként, Lucia Popp halála után ugyanis én kaptam meg a szerepeit. Bejárhattam a világot, tényleg mindent elénekelhettem, s elképesztő élményeket szereztem.

- *Az éneklés és a tanítás mellett mindig aktív résztvevője volt a hazai zenei életnek, hiszen sok éven keresztül vezette a Magyar Zenei Tanácsot, s ma is az Artisjus Zenei Alapítványának kuratóriumi tagja. Mi mindennel tölti ma a napjait?*
- Most már sok mindent letettem. A Zenei Tanács élére sem jelöltem magam negyedszer, azt gondoltam, jöjjenek a fiatalok. Örömmel és élvezettel tanítok, emellett ellátom a kuratóriumi tagságot. Tényleg tevékeny és gazdag szakmai pályám volt, így ez teljesen kielégít. S ma is mindent együtt csinálók a férjemmel, Moldován Domokossal, aki számos operában rendezett, temérdek közös előadásunk született, s akivel 51 esztendeje vagyunk házasságban. Sokat foglalkozom az unokáimmal, a két kislány nagyon tehetséges, egyikük már öt esztendeje kiválóan csellózik, a kisebbik, aki hét éves, pedig színésznőnek készül... Hasonlítanak rám, az biztos. Érdekes, a fiam nem szívesen jött gyerekként az előadásokra, nem szerette, hogy másoknak énekelek. Aztán felnőttként meghallgatta velem Kurtág József Attila töredékek szoprán szólóra című darabját, s a végén csak annyit mondott a feleségének: “Az anyám tud valamit! “

Réfi Zsuzsanna